

NEAPOLİS'TEN YEMİN YAZITI
OATH INSCRIPTION FROM NEAPOLIS

SØREN LUND SØRENSEN*
(ÇEV.: G. GIRDIVAN)

Öz: Neapolis'teki (Vezirköprü, Samsun) İmparatorluk yemini, keşfedilişinin yüzyıllarca sonrasında dahi Kuzey Anadolu Tarihi için önemini korumaktadır. Bu makalede yemin tekrar gözden geçirilmekte ve M.Ö. 3 yılında Paphlagonia Krallığı'ndan Pontos kraliçesi Pythodoris'in hâkimiyetine yeni geçmiş olan Neapolis kenti sakinlerinin sadakatlerini teyit etmek amacıyla yeminin edildiği öne sürülmektedir. Bu yemin, Augustus, Tiberius ve Gaius'a edilen benzer bir grup imparatorluk yemini gibi eyalet halkının sadakatini Roma'nın yüce hükümdârına sağlamak amacıyla edilmiştir.

Abstract: More than a century after its discovery the imperial oath from Neapolis (Vezirköprü, Samsun) remains an important document for the history of northern Anatolia. The present article revisits the oath and claims that it was taken in order to confirm the loyalty of the inhabitants of Neapolis in 3 B.C. when the city had recently been transferred from the Kingdom of Paphlagonia to that of Pythodoris, ruler of Pontus. This oath belongs to a group of similar imperial oaths, taken to Augustus, Tiberius and Gaius, all made with the purpose of securing the allegiance of the provincial population to the supreme rulers in Rome.

Anahtar Kelimeler: İmparatorluk Yemini • Neapolis (Vezirköprü, Samsun) • Augustus • Pontos

Keywords: Imperial Oath • Neapolis (Vezirköprü, Samsun) • Augustus • Pontos

Giriş

16 Nisan 1900 tarihinde Amasya Piskoposu Belçikalı tarihçi Franz Cumont'u Vezirköprü'deki Ortodoks Kilisesi'nin avlusuna buyur etti. Franz Cumont, seyahat notlarında bu ziyaretten şu şekilde söz eder: *Lundi 16 Avril. Copié inscription eglise greque* ("16 Nisan Pazartesi: Bir Yunan Kilisesi'nde yazıt kopyaladım").

Bu çok kısa açıklama, ileride bizlere Kuzey Anadolu Roma Eyaletleri tarihiyle ilgili çok önemli bilgiler sağlayacak bir yazıtın bulunmuş olduğu gerçeğine gölge düşürmektedir.

Franz Cumont'un bu keşfi durup dururken gerçekleşmemiştir. Zaten erkek kardeşi Eugène ile birlikte Kuzey Anadolu'yu ileride sonuçlarını yayınlamak üzere at sırtında dolaşmaktaydı. Cumont, 15 - 16 Nisan günlerini Vezirköprü'de geçirdi ve birkaç yazıtı daha kopyaladı.

Ortodoks Kilisesi avlusunda bulunan yazıt M.Ö. 6 Mart 3 yılında İmparator Augustus'a yapılmış bir bağlılık yemininden söz etmekteydi. Yemin, günümüz Vezirköprü'sünde yaşayan halk ile Halys'ün (Kızılırmak) batısında, Paphlagonia'da yaşayan halklar da dâhil olmak üzere kırsal kesimde yaşayan halk tarafından edilmiştir. Halk bu yemini etmek üzere, imparatora ait tapınağın dışında yer alan bir sunakta bir araya gelmiştir.

M.Ö. 3 tarihinde edilmiş bir yemini içeren bu yazıtın önemi Cumont'un dikkatinden kaçmamış-

* PhD., University of Southern Denmark; Institute of History, Denmark. sls@sdu.dk

tır. Cumont, bu yazıtı Pontos *Corpus*'u içinde Pontos'a ait diğer yazıtlarla beraber yayınlamadan önce, bu belgeyle ilgili iki bildiri yayınlamıştır¹. Cumont, yazıtı bulmuş olmaktan dolayı büyük bir heyecana kapılmış ve 1901 yılında bu yazıtla ilgili olarak yazdığı bir makalede şükranlarını şu şekilde dile getirmiştir: *Pendant un récent voyage dans le Nord de l'Asie Mineure la Bonne Fortune, qui est la déesse protectrice des épigraphistes, m'a fait découvrir une inscription grecque d'une certaine importance historique ...* ("Küçük Asya'nın kuzeyine yapmış olduğum son seyahat sırasında, epigrafları koruyan tanrıçanın da yardımıyla şans bana yardım etmiş ve tarihsel öneme sahip Hellence bir yazıt bulmak nasip olmuştur²").

Cumont'un ziyaretinden sonra yazıt İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne taşınmış ve E1137 envanter numarası ile kayda geçirilmiştir³.

Kırmızı kumtaşından yapılmış olan yazıt 92x50x15 cm. boyutlarında ve dikdörtgen biçimindedir. Hasarlı sağ tarafındaki çapraz kırık, yazıtın bazı kısımlarının kaybolmasına neden olmuştur. Yine de Cumont, Aralık 1900'de yazıtı yayınlamış ve 1910 yılında *Studia Pontica* III'te yayınlamasından⁴ önce, yazıttan en iyi şekilde faydalanmıştır. Bu Hellence metnin yeni bir baskısı bu bildirinin yazarı⁵ tarafından kısa bir süre önce çıkarılmış olacak ve bu baskı Prof. Dr. Murat Arslan ve asistanı Elif Alten tarafından, ki kendilerine burada teşekkürlerimi sunmak isterim, aşağıdaki şekilde tercüme edilmiştir:

"Tanrısal İmparator Caesar'ın oğlu Augustus'un 12. consul'lüğü sırasında 3. yılda Mart ayının ilk zamanları Gangra Kalesi'nde Paphlagonia'yi koloni haline getirenler ve onlarla yanında bulunan Romalı tüccarlar tarafından edildi bu yemin.

Caesar Augustus'a, onun çocuklarına ve torunlarına karşı tüm hayatım boyunca onlara sözde, işte ve düşüncede iyi niyetimi göstereceğime Zeus, Ge, Helios, tüm tanrı/tanrıçalara ve bizzat Augustus üzerine ant içerim/yemin ediyorum, dost olarak seçtiklerini dost, düşman olarak seçtiklerini düşman olarak kabul etmeye (ant içerim), onlarla ilgili olan şeyler için ne bedenimi ne ruhumu ne çocuklarımı esirgemeyeceğime, her durumda onlara ait olan tüm tehlikelere katlanacağıma (ant içerim). Bunlar aleyhinde eğer düşman olarak bir şey söylendiğini veya planlandığını veya ihmal edildiğini duyarsam ya da farkına varırsam, bunu ortaya çıkaracağıma ve bunlardan bir şeyi söyleyene veya planlayana veya ihmal edene düşman olacağıma (yemin ediyorum). Onların düşman olarak karar verdiklerini hem karada hem denizde silahla ve demir kılıçla takip edeceğime ve defedeceğime (ant içerim). Eğer yaptığım bu yemine karşı gelirim veya bu şekilde yaptığım yemine uymazsam, ruhumu, bedenime, hayatıma, çocuklarıma ve tüm soyuma lanet ediyorum/kahrolsun, tüm ardıllarıma ve benden olacak tüm soyuma kadar yıkım ve yok oluş (onlarla) birlikte olsun, ne benim bedenimi ne de benden olacakların bedenlerini ne yer ne de deniz kabul etmesin, onlara ürün vermesin.

¹ Cumont 1900, 1901.

² Cumont 1901, 26.

³ Cumont 1901, 26; Cumont – Cumont 1906, 133. Yazar, Doç. Dr. Tønnes Bekker Nielsen (Güney Danimarka Üniversitesi) birlikte 25.04.2013 tarihli, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün iznine [no. 64298988.155.02 (YA.2013.23) 44166] göre yazıtı araştırdı. Dr. Şehrazat Karagöz'e yardımı için teşekkür ederim.

⁴ Cumont 1900, 688-691; 1901, 27-30; Anderson *et al.* 1910, 75-78.

⁵ Sørensen 2015.

Bunlar üzerine yemin ettiler ve kırsal kesimdeki herkes tüm eyalet çapındaki Sebasteia'larda, Augustus'un sunakları yanında (yemin ettiler).

Şimdi Neapolis olarak adlandırılan kenti kolonize eden Phazimonitisliler de aynı şekilde Sebasteia'daki herkesle birlikte Augustus'un sunağı yanında yemin ettiler”.

Yorum ve Yerel İçerik

Yazıtın Vezirköprü çalışmaları için birincil önemi, Neapolis antik kentini modern Vezirköprü ile eşleştirmesidir. Amaseialı tarihçi Strabon'dan (M.Ö. ca. 64-M.S. 25) öğrendiğimiz üzere Romalı general Gnaeus Pompeius Magnus (Büyük), Phazemon Köyü yakınlarında bir şehir kurmuş ve bu şehre Neapolis ismini vermiştir⁶.

Yemin, M.Ö. 6 Mart 3'e tarihlendirilir. Yıl, olasılıkla, Augustus'un M.Ö. 1 Ocak 5 tarihinde başlayan on ikinci *consul*lük göreviyle ilişkilendirilerek hesaplanmıştır⁷. Augustus'un on ikinci *consul*lük görevinden üç yıl sonrası sayıldığında M.Ö. 3 yılına ulaşılmaktadır. Ancak yazıtlar ve sikeler vasıtasıyla bilmekteyiz ki, Paphlagonia'daki Pompeiopolis (Taşköprü), Gangra (Çankırı) ve Hadrianopolis (Eskipazar) ile Neapolis kentleri kendi takvimlerini 5. yılın sonbaharında başlatmışlardır. Bu hesaplamayla da yazıtta söz edilen 3. yıl yine M.Ö. 3. yıla denk gelmektedir⁸. Her iki sistemin de M.Ö. 3. yıla işaret etmesi nedeniyle, tarihlendirmenin *consul*lük tarihine mi, yoksa kent tarihine göre mi, hesaplandığını olasılıkla hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz.

Büyük olasılıkla Vezirköprü yazıtı yerel tarih için en eski referanstır. Bilimsel konsensüs, yeni dönemlerin genellikle kentin statüsünde bir değişiklik olduğu zamanlarda veya kentin bağımsızlığını ilan ettiği zamanlarda başladığı yönündedir⁹. Bizim örneğimizde, Neapolis'in bağımsızlığını ilan etmesinden ziyade, statüsünde bir değişiklik olmuş olması söz konusudur. Pompeius, Mithradates Hanedanlığı'nın son hükümdarı VI. Mithradates'i M.Ö. 63 yılında alt ederek hâkimiyeti altındaki toprakları da Roma bölgesi içine dahil etmiş ve fethedilen bölgeyi batıdaki Bithynia'ya bağlayarak Pontus-Bithynia Eyaleti'ni oluşturmuştur¹⁰. Iulius Caesar'ın M.Ö. 44 yılında suikaste uğramasından sonraki çalkantılı dönemde, Marcus Antonius, Pontos'un iç bölgelerinde Pompeius tarafından oluşturulmuş düzeni bozmuş ve bu toprakları yerel hanedanlara devretmiştir. Böylece Neapolis ve Paphlagonia da, son kralları M.Ö. 6 yılında ölen ve Kastor'un oğlu olan Deiotaros Philadelphos hanedanına bağlanmıştır.

Romalılar, Paphlagonia'ya yerel hanedanlardan birine mensup bir kral atamak yerine, Paphlagonia'yı yeni Galatia Eyaleti'ne bağlamayı tercih etmişlerdir¹¹. Ancak Neapolis'in de bu eyalete dahil olup olmadığı belli değildir. Vezirköprü yazıtı Neapolis için başka bir vurgu yapar. Yazıtı göre, ilk önce Paphlagonialılar ve yerleşik Romalılar Gangra'da (Çankırı) yemin etmiştir. Yemin için Gangra'nın seçilme nedeni çok bellidir. Gangra, Deiotaros Krallığı'nın başkentiydi ve bu krallığa bağlı olarak yaşayanların bir araya gelmesi için Gangra'dan daha iyi bir seçim olamazdı.

⁶ Strab. XII. 3. 38; ayrıca bk. Bekker-Nielsen 2013, 41.

⁷ Bickerman 1980, 153.

⁸ Ramsay 1893, 251-252; Anderson 1903, 93-95; Dessau 1906, 337; Leschhorn 1993, 170-175; Marek 1993, 129-134.

⁹ Marek 1993, 71-73.

¹⁰ Ancak bu isim M.S. I. yüzyıla kadar tasdik edilmemiştir. Ayrıca bk. Marek 2003, 36-41.

¹¹ Strab. XII. 3. 41. Galatia Eyaleti M.Ö. 25 yılında kurulmuştur.

Yemini ikinci olarak kırsal kesimde yaşayanlar etmiştir¹². Böylece, şehirlerde ikamet edenlerle, şehirlerde ikamet etmeyenler arasında bir ayırım meydana gelmiştir. Son olarak yazıttan Neapolis'te yaşayan herkesin eşit şartlarda yemin ettiğini öğreniyoruz. Ancak Neapolis gerçekten Paphlagonia'nın bir parçası olsaydı, yazıtın ayrıca tek olarak Neapolis'ten söz etmesine gerek olmazdı diye düşünüyoruz. Neapolis, Halys Irmağı'nın doğusunda yer alır ve Strabon da Halys'ün Paphlagonia'nın doğu sınırını oluşturduğunu söyler¹³. Bu durumda Neapolis'i, belki de Paphlagonia'nın doğusunda yer alan topraklara, örneğin Pontos topraklarına yerleştirmek gerekmektedir.

Paphlagonia gibi Pontos da, Roma'ya sadık bir hanedanlık olan Polemon Hanedanı tarafından yönetilmiştir. Bu hanedan ne ateşkes ilan etmiş, ne de M.S. 64 yılına, İmparator Nero dönemine kadar Roma'ya direkt bağlanmıştır. Vezirköprü yazıtında Neapolis'e verilen olağan dışı önem, şehrin Polemon'un Pontos Krallığı'na bağlı olduğunu akla yatkın hale getirmektedir. Tarafımızdan da gösterildiği üzere yazıt, Neapolis ile Vezirköprü'yü eşleştirmekte ve belki de aynı zamanda kent tarihine atıfta bulunmaktadır. Böylece, Neapolis konum olarak büyük olasılıkla Polemon'un Pontos Krallığı'na dahil olmaktadır.

Paphlagonia ve Neapolis'te böyle bir yemin töreninin gerçekleşmiş olmasının, bu bölgelerde meydana gelmiş olan statü değişikliğinden kaynaklanmış olduğu rahatlıkla söylenebilir¹⁴. Yeni bir hükümdarın kontrolü altına girmek, ki bu Halys'ün doğusundaki Galatia valisi veya kral Polemon olabilir, şüphesiz ki sadakat tesis edilmesini gerektirmektedir. Ancak sonuçta bu sadakat Roma'daki aynı imparatora gösterilmektedir. M.Ö. 6 yılında Galatia'ya dahil edilmiş toprakları yöneten Paphlagonia kralları hakkında Strabon'un söylediklerinden fazla bir şey bilmiyoruz.

Bizim kullandığımız kaynaklar, özellikle de Cassius Dio'nun (M.S. ca. 150-235) çalışmaları, doğudaki komşu kral Polemon'dan sıklıkla söz eder. Bithynia sınırları içinde yer alan Nikaia'da (İznik) doğmuş olan Roma senatörü Dio, Romalıların tarihini yazmıştır ve Küçük Asya'da meydana gelmiş olan olaylar üzerinde daha fazla yoğunlaşmıştır. Dio'ya (IL. 25. 4; IL. 44. 3; LIII. 25) göre Polemon, Romalı general Marcus Antonius'a (M.Ö. 83-30) M.Ö. 36 yılında gerçekleşmiş olan Pers Seferi'nde eşlik etmiş ve M.Ö. 33 yılında Küçük Armenia'nın kendisine bağlanmasını sağlamış (geçici olarak da olsa), M.Ö. 26 yılında ise, Roma'nın dostu olarak ilan edilmiştir. Polemon, M.Ö. 8/7 tarihinde ölmüştür ve yerine dul eşi Pythodorus, Pontos kraliçesi sıfatıyla geçmiştir¹⁵.

Geçici olarak, Paphlagonia ve Neapolis'in, politik olarak Paphlagonia krallarından daha aktif yöneticiler tarafından yönetilen bölgelere dahil edilmiş olduklarını söyleyebiliriz. Galatia Eyaleti alt bölgesinde bir bağlılık yemini etmiş olmak, bu tip yeminlerin ileride sıradan bir uygulama haline gelecek olmasından dolayı, gayet mantıklı gözükmektedir¹⁶. Roma müteffiki olan Yahudi kralı Büyük Herod'un aktif politik rolünü Pontos kralı Polemon ile karşılaştırdığımızda, Büyük Herod'un kendine bağlı halkları, M.Ö. 6'da Augustus'a ve kendine bağlılık yemini için zorladığını, yoğun olarak Yahudi tarihi yazan Yahudi rahip/tarihçi Flavius Iosephus'tan (M.S. 37-ca. 100) öğrenmekteyiz¹⁷.

Neapolis'in Paphlagonia kralları yönetimindeki anonim politik statüsü, politik olarak daha aktif olan Pontos Krallığı'na katılmasıyla, Augustus'a – belki de Pythodorus'e bağlılık yemini etmeleriyle

¹² Bu bir restorasyona dayanmaktadır.

¹³ Strab. XII. 3. 12.

¹⁴ Cancik 2003, 33.

¹⁵ Hoffmann 1951, süt. 1284; Strab. XII. 3. 29-37.

¹⁶ Bk. Pontus-Bithynia yöneticisi Genç Plinius'un mektupları, (Plin. *epist.* X. 52-53; 102-103).

¹⁷ Ioseph. *Bell. Iud.* XVII. 42.

sonuçlanmış olmalıdır. Bu bölgelerde ne kadar değişiklik yapılmış olduğuna dair hiçbir bilgimiz yoktur; ancak kaynağımız bize bir kez daha yardımcı olmaktadır. Yazıt tüm Paphlagonia'da yer alan Augustus tapınakları ve sunakları ile Neapolis'te yer alan en az bir tapınak ve sunaktan söz etmektedir. Bunların ne zaman inşa edildiğini bilemeyiz; ancak eğer bu durum M.Ö. 6 yılındaki statü değişikliğiyle aynı zamana denk gelmekteyse, o zaman Augustus kültürünün bu iki bölgede ne kadar hızlı yapılmış olduğu dikkate değerdir. Augustus tapınağı veya sunağının yeriyle ilgili olarak hiçbir bilgiye sahip değiliz; ama çok önemli bir konumda yer almış olduğunu tahmin edebiliriz. Ankyra'nın (Ankara), yeni eyalet Galatia'nın başkenti olması ve Paphlagonia'nın da M.Ö. 6 yılında bu eyalete dahil edilmiş olması nedeniyle, bu şehrin olası ipuçları bulmak için uygun bir şehir olduğunu düşünmekteyiz. Ankyra'da bulunan Augustus İmparator Tapınağı, Pessinus'ta (Ballıhisar) ve Pisidia Antiokheiası'nda (Yalvaç) olduğu gibi eski şehrin ortasında merkezi bir yerde bulunmaktadır¹⁸. Bu nedenle Neapolis'deki Augustus Tapınağı için önerebileceğimiz en makul konum, eski bedesten¹⁹ tarafından işgal edilen alan olmaktadır.

İmparatorluk Ortamı

Statü değişikliği yerel bağlamda kendisini edilen yeminle ortaya koymaktadır. Bu yeminin daha geniş ve uluslararası bağlamdaki anlamı ise imparatorun doğal olarak kendisine yeni bağlanan halklardan sadakat ve bağlılık sözü alma arzusudur. Ancak bu sadakat imparatorla sınırlı değildir. Yazıt, Augustus'un çocuklarından ve torunlarından doğrudan söz etmektedir. Bu konudaki bilimsel konsensüs yazıtın direkt olarak Augustus'un varislerine, örneğin prens Lucius (M.Ö. 17 – M.S. 2) ile Gaius'a (M.Ö. 20 – M.S. 4) işaret ettiği yönündedir²⁰.

İmparatorun ailesine ve mirasçılara doğrudan yapılan referans, Vezirköprü yemininin taş üzerinde korunagelmış diğer beş yeminle ortak olan bir ögesidir²¹. Bu yeminler, bizim yeminimizde de olduğu gibi, imparatora karşı sadakat ve bağlılık sağlamak için gerçekleşmiştir. Pontus-Bithynia Eyaleti valisi Genç Plinius'tan (M.S. 61- ca. 112) bildiğimiz üzere, bu durum eyalet yönetimlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Vali ile imparator Traianus arasındaki yazışmalardan öğrendiğimize göre, halkın (ve askerlerin) her yıl 3 Ocak'ta yemin etmesi gerekiyordu²². Korunagelmış tüm yeminlerin pek çok ortak maddesi vardır. Bizim korunagelmış yedi yeminimizdeki hemen hemen ortak olan dört madde²³ ise şöyledir:

- Tanrıları çağırma
- İmparator ve ailesine sadakat ve bağlılık yemini
- İmparator'un dostlarıyla dost, düşmanlarıyla düşman olma sözü
- Doğru yemin etmenin kişiye sağlayacağı yararlar ve yalan yeminin lanetli sonuçları

¹⁸ Ehrenberg 1925, 200; Mitchell 1993, 103-107.

¹⁹ Vezirköprü'de bulunan imparatorluk tapınağı ile ilgili bir başka ispat ise, daha geç bir döneme ait olan ve Vezirköprü'nün güneyindeki Bayramköyü'nde bulunan bir epigrafik belgedir (Sørensen 2013).

²⁰ González 1988, 121-123.

²¹ İspanya'daki Conobaria (M.Ö. 6/5, Latin) (Gonzalez 1988); Samos (M.Ö. 6/5, Hellen) (Herrmann 1960, 70-84, no: 1-3; 1968, 126-125, no: 6); Kıbrıs'taki Palaipaphos (M.S. 14, Hellen) (Mitford 1960); Portekiz'deki Aritium (M.S. 37, Latin); (*CIL* II.172) ve Biga Yarımadası'nda yer alan Assos (Behramkale) (M.S. 37, Hellen) (Clarke 1882).

²² Plin. *epist.* X. 52-53; 102-103.

²³ Herrmann 1986, 17.

Tüm imparatorluk yeminleri içinde, en geniş kapsamlı sonuçlar doğuran yemin Vezirköprü yeminidir. Hem korunagelmış diğer yeminlerden daha uzundur, hem de daha önemli bilgilere sahiptir²⁴. Yazıtın dokuz satırı, yalan yemin edenlerin başına tanrılar tarafından getirilebilecek korkunç sonuçlardan söz eder. Bağlılık yemininin sadece imparatora değil, aynı zamanda imparatorun tüm çocukları ve torunlarına da yapılması durumunda olduğu gibi, kişi eğer yalan yere yemin ederse, bu yalan yeminin mutlak yıkımı yalnızca yalan yemin edenin beden, ruh ve hayatını değil, aynı zamanda onun çocuklarının ve gelecekteki tüm varislerinin de hayatını etkileyecektir. Yemini ettikten sonra kişi tüm hayatını imparatora ve onun ailesine adanmıştır ki, yok edici bir sonuçla karşılaşmasın²⁵.

Romalılar Küçük Asya'ya geldiklerinde, bu bölgede yaşayan insanlar Hellen krallarını tanrı gibi onurlandırmaya alışkınlardı. Genel olarak antikçağ insanları Yahudilik, Hıristiyanlık ve Müslümanlığın temelini teşkil eden insan ve tanrı arasındaki keskin ayırımdan habersizdir. Doğuda, Augustus döneminden itibaren, Roma imparatorları da yaşarken tanrı gibi saygı görmüşlerdir. Vezirköprü yazıtı imparator Augustus'u tanrı olarak görmektedir. Her ne kadar yaşayan kişilerin tanrı olarak çağrılmasının Roma imparator kültürüne dair Hellenistik Dönem'de benzer örnekler mevcutsa da, Vezirköprü yemini Roma için bir yeniliktir.

Augustus'un bu önemli rolü, kendisi için yemin edenlerin Augustus tapınaklarındaki Augustus sunaklarında yemin etmeleriyle birleşince, bizde yüksek bir organizasyon gücü ile birleşen zoraki bir ibadet durumunun var olduğu izlenimini oluşturmuştur. Paphlagonia veya Neapolis sakinlerinin bir yemin davetini geri çevirmeleri gibi bir seçenekleri yoktu. Böyle bir daveti reddetmenin sonuçlarını Vezirköprü yemini gayet gerçekçi bir biçimde anlatmaktadır. Neapolis sakinlerinin ettikleri yeminin doğal sonuçları hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarını hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Aynı şekilde Hellence'nin halk arasında ne kadar anlaşıldığını da bilememekteyiz. Ya da yeminin Augustus sunağı önünde bir memur tarafından yüksek sesle okunup, Neapolis sakinleri tarafından tekrarlanıp tekrarlanmadığını da bilmiyoruz²⁶. Romalılar ve Neapolis'in elit sakinleri Hellenceyi anlamış olmalıydılar; çünkü Vezirköprü'nün öncül yerleşiminin Hellence bir ismi vardır: Neapolis. Mithradates Hanedanlığı zamanında Kabeira'da (Niksar) bir kraliyet yemini edilmiş ve Strabon zamanında da Zela'da (Zile) Pythodoris Krallığı sakinleri yeminler etmişlerdir²⁷. Hellence-leri akıcı olsun veya olmasın; yöre halkı böyle bağlılık yeminlerine alışkınlardı.

Sonuç

Kısaca özetlemek gerekirse, yukarıda da açık bir şekilde anlatıldığı üzere yemin iki amaca hizmet etmektedir. Zorla da olsa, tüm Paphlagonia halkının Augustus ve ailesine tam sadakatini sağlamakta; Neapolis'te ise tanrısal imparator Augustus'a kendi tapınağında bağlılık yemini yapılmasına olanak tanımaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Vezirköprü yemini Augustus'u tanrılar arasına dahil eden en eski yemindir. Taş, aynı zamanda, son Paphlagonia kralının ölümünden sonra Paphlagonia'nın Galatia'yı ilhakı ve Roma'nın yavaş yavaş doğu topraklarına yayılmasıyla ilgili ipuçları da vermektedir. Yazıt ayrıca Neapolis'in Paphlagonia'dan ayrılmasını ve Polemon ile varisleri tarafından yönetilen krallığa katılmasını da anlatmaktadır. Böylece bu yemin, Neapolis ve takip eden Vezirköprü için en erken referans olma özelliğini taşımaktadır.

²⁴ Cancik 2003, 34.

²⁵ le Gall 1985, 776-777.

²⁶ Mitchell 2007, 369.

²⁷ Strab. XII. 3. 31; 37.

BİBLİYOGRAFYA

Antik Kaynaklar

- Cass. Dio (= Cassius Dio, *Rhomaika*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Cassius Dio, *Roman History*. Trans.: E. Cary – H. B. Foster, vols. I-IX. London 1914-1927 (The Loeb Classical Library).
- Ioseph. *Bell. Iud.* (= Flavius Iosephus Historicus, *Bellum Iudaium*)
Kullanılan Metin ve Çeviri: Flavius Iosephus Historicus, *The Jewish War*. Trans.: H. S. J. Thackeray, vols. II-III. London - New York 1927-1928 (The Loeb Classical Library).
- Plin. *epist.* (= G. Plinius Caecilius Secundus “Genç”, *Epistulae*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: Plinius Caecilius Secundus, *Epistularum Libri Decem, Recognovit Brevique Annotatione Critica Instruxit*. R.A.B. Mynors. Oxford 1963.
Plinius, *Genç Plinius'un Anadolu Mektupları*. Çev.: Ç. Dürüşken – E. Özbayoğlu. İstanbul 2001.
- Strab. (= Strabon, *Geographika*)
Kullanılan Metin ve Çeviriler: *Strabons Geographika, mit Übersetzung und Kommentar Herausgegeben von Stefan Radt*. Göttingen 2004.
Strabon, *Coğrafya*. Çev.: A. Pekman. İstanbul 2000.

Modern Literatür

- Anderson 1903 J. G. C. Anderson, *Studia Pontica I: A Journey of Exploration in Pontus*. Brussels 1903.
- Anderson *et al.* 1910 J. G. C. Anderson – F. Cumont – H. Gregory, *Studia Pontica III: Recueil des Inscriptions Grecques et Latines du Pont et de l'Arménie*. Bruxelles 1910.
- Bekker-Nielsen 2013 T. Bekker-Nielsen, “Neoklaudiopolis'in Araştırma Tarihi Üzerine Notlar (Vezirköprü, Samsun İli)”. *Höyük* 6 (2013) 41-54.
- Bickerman 1980 E. J. Bickerman, *Chronology of the Ancient World*. New York 1980.
- Cancik 2003 H. Cancik, “Der Kaiser-Eid: Zur Praxis der Römischen Herrscherverehrung”. Ed. H. Cancik – K. Hitzl, *Die Praxis der Herrscherverehrung in Rom und Seinen Provinzen*. Tübingen (2003) 29-45.
- CIL II *Corpus Inscriptionum Latinarum. vol. II, Inscriptiones Hispaniae*. Ed. A. Hübner. Berlin 1869.
- Clarke 1882 J. T. Clarke, “Inscriptions Found in Assos in 1881”. *Report on the Investigations at Assos*. Boston (1882) 132-142.
- Cumont – Cumont 1906 F. Cumont – E. Cumont, *Studia Pontica II: Voyage d'exploration Archéologique dans le Pont et la Petite-Arménie*. Brussels 1906.
- Cumont 1900 F. Cumont, “Inscription Grecque de Vézir-Keupru dans l'ancienne Paphlagonie (Asie Mineure)”. *Comptes-rendus des Séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* 44/6 (1900) 687-691.
- Cumont 1901 F. Cumont, “Un Serment de Fidélité à l'empereur Auguste”. *Revue des Études Grecques* 56 (1901) 26-45.
- Dessau 1906 H. Dessau, “Die Entstehung der Aeren von Gangra und Amasia”.

- Zeitschrift für Numismatik* 25 (1906) 335-343.
- Ehrenberg 1925 V. Ehrenberg, "Monumentum Antiochenum". *Klio* 25 (1925) 189-213.
- González 1988 J. González, "The First Oath Pro Salute Augusti Found in Baetica". *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 72 (1988) 113-127.
- Herrmann 1960 P. Herrmann, "Die Inschriften Römischer Zeit aus dem Heraion von Samos". *Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung* 77 (1960) 70-84.
- Herrmann 1986 P. Herrmann, *Der Römische Kaisereid*. Göttingen 1986.
- Hoffmann 1951 W. Hoffmann, "Polemon". *RE* XXI (1951) 1282-1285.
- le Gall 1985 J. le Gall, "Le Serment à l'empereur: Une Base Méconnue de la Tyrannie Impériale Sous le Haut-Empire?". *Latomus* 44 (1985) 767-783.
- Leschhorn 1993 W. Leschhorn, *Antike Ären*. Stuttgart 1993.
- Marek 1993 C. Marek, *Stadt, Ära und Territorium in Pontus-Bithynia und Nord-Galatia*. Tübingen 1993.
- Marek 2003 C. Marek, *Pontus et Bithynia. Die Römischen Provinzen in Norden Kleinasiens*. Mainz 2003.
- Mitchell 1993 S. Mitchell, *Anatolia: Land, Men, and Gods in Asia Minor I. The Celts in Anatolia and the Impact of Roman Rule*. Oxford 1993.
- Mitchell 2007 S. Mitchell, "Römische Macht im Frühkaiserzeitlichen Ankara: Verwaltung oder Herrschaft?". Eds. R. Haensch – J. Heinrichs, *Herrschen und Verwalten. Der Alltag in der Hohen Kaiserzeit*. Kolonya (2007) 366-377.
- Mitford 1960 T. B. Mitford, "A Cypriot Oath of Allegiance to Tiberius". *JRS* 50 (1960) 75-79.
- Ramsay 1893 W. M. Ramsay, "Micrasiana". *Revue des études Grecques* 6 (1893) 251-257.
- Sørensen 2013 S. L. Sørensen, "Imperial Priests in Neoklaudiopolis". *Epigraphica Anatolica* 46 (2013) 176-180.
- Sørensen 2015 S. L. Sørensen, "A Re-Examination of the Imperial Oath from Vezirköprü". *Philia* 1 (baskıda).